

din urmă a întemeiat, cu precădere între anii 33—25 î.e.n., nu mai puțin de 13 colonii și câteva municipii în regiunile de coastă și în cele mai fertile din interior. Un nou impuls a fost dat politicii de municipalizare de către dinastia Flaviilor și care va câștiga încă în intensitate începând cu domnia lui Traian. Cauzele au fost multiple: originea provincială a unor împărați, declinul economic și demografic al Italiei, necesitatea de a stimula la maximum provinciile mai puțin obosite și mai bogate, în sffrșit necesitatea de a crea noi așezări în regiunile mai recent romanizate precum și aspirația populațiilor autohtone de a se încadra într-un statut juridic roman. Civilizația romană s-a impus pe linie de instituții, de limbă și de religii. Toți acești factori au contribuit la făurirea unei civilizații romano-africane, în sensul strict al noțiunii.

După enumerarea și descrierea coloniilor și municipiilor înființate în decursul sec. II — începutul sec. III, se trece la înfățișarea trăsăturilor generale ale politicii municipale dusă de împărații romani în această perioadă. Astfel, politica lui Traian poate fi

caracterizată ca o politică expansionistă, conjugată cu necesitatea de a exploata resursele economice și de a întări securitatea imperiului în regiunile mai puțin romanizate. Succesorul său, Hadrian, și-a îndreptat, dimpotrivă, atenția asupra sectoarelor celor mai romanizate, cele din NE Africii proconsulare, călăuzindu-se de ideea de a promova juridic așezările indigene. Dinastia Antoninilor va urma această linie politică, pe care Severii o vor nuanța și mai mult, urmărind să stabilească o contrapondere față de puterea centrală, reprezentată prin Italia și, respectiv, prin senat.

După această trecere în revistă autorul, încheind volumul, ajunge la concluzia că deși a existat o linie directoare în politica municipală a Romei imperiale, aceasta nu trebuie considerată ca „mecanică și automată”, ci adaptată la necesităților timpului în care era exercitată și care a adus o serioasă contribuție la romanizarea, pe cale pașnică, a Africii proconsulare.

Suzana Dimitriu

Cedric G. Boulter, *Corpus Vasorum Antiquorum, The Cleveland Museum of Art* 1 (U.S.A. 15), Princeton, 1971, 35 p. + 48 pl.

Al 15-lea fascicul din seria CVA, U.S.A., cuprinde colecția de vase achiziționată, în majoritate, la câțiva ani după înființarea muzeului de artă din Cleveland în 1916 și căreia i s-au mai adăugat în 1930 câteva piese. Colecția a continuat să se îmbogățească cu exemplare de valoare, ca de exemplu lekythosul pe fond alb atribuit lui Douris (pl. 32--35/1 și amfora din 1970 atribuită pictorului lui Antimenes (pl. 13—14/1). Categoriile ceramice prezentate în acest volum sînt următoarele: attic geometric (pl. 1—3/1),

protocorinthian (pl. 3/2—5), corinthian (pl. 4), attic figuri negre (pl. 5—22), attic figuri roșii și pe fond alb (pl. 23—39), attic firrils negru (pl. 40/1—2), etrusc și sud italian (pl. 40/3—48/2), arretin (pl. 48/3—5). Volumul este completat cu doi indici. În primul este stabilită concordanța între numerele de inventar vechi și noi, în al doilea se prezintă lista pictorilor, a grupurilor stilistice, a claselor și a atelierelor în care vasele comentate pot fi încadrate.

Suzana Dimitriu

Christiane Neuffer—Müller, *Das fränkische Gräberfeld von Iversheim (Kreis Euskirchen)*, în seria Germanische Denkmäler der Völkerwanderungszeit, seria B, Die fränkischen Altertümer des Rheinlandes, Berlin, 1972, vol. 6, 4 fig., 46 pl., 2 anexe, 110 p.

Mica dar substanțiala monografie a necropolei de la Iversheim reprezintă valorifica-

rea modernă a acestui interesant monument arheologic, care din punct de vedere cromo-

logic se încadrează în a doua jumătate a sec. al VII-lea și în sec. al VIII-lea. Cele 243 de morminte sînt prezentate succint și sistematic. Planșele, în care materialul arheologic este grupat *pe morminte*, completează în mod satisfăcător această descriere. După analiza principalelor rituri de înmormîntare, sînt înfățișate piesele de inventar descoperite în mormintele de femei și de bărbați. Concluzii de ordin sociologic și demografic completează și valorifică partea descriptivă. Catalogul mormintelor ne dă detalii asupra situației fiecă-

rui mormînt în parte, iar planșele, împreună cu cele două anexe, întregesc în mod fericit imaginea acestei necropole, care este atribuită unei comunități france situată la mai puțin de 3 km de actualul orașel Münstereifel.

Subliniem încă o dată necesitatea unor astfel de monografii de necropole, care alcătuiesc o bază documentară deosebit de importantă (poate singura cu adevărat științifică) pentru cunoașterea și descifrarea unora dintre problemele epocii migrației popoarelor.

Radu Harhoiu